
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN - POLONIA

VOL.LX, SUPPL. XVI, 405

SECTIO D

2005

Katedra Teorii i Metodyki Sportów Indywidualnych¹
Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie
Theory and Methodology Department of Individual Sports
Academy of Physical Education, Krakow
Katedra Antropologii Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie
Anthropology Department Academy of Physical Education, Krakow

ANNA PERZYŃSKA-BISKUP¹, LEON BISKUP¹, STANISŁAW MATUSIK²,
KRYSTYNA KAPIK-GRUCA¹

The reasons women leaving sports

Przyczyny odchodzenia kobiet od sportu

Szczególnie przełomowym wydarzeniem w karierze każdego sportowca jest decyzja o zaniechaniu uprawiania działalności wyczynowej. Przyczyny takiego wyboru bywają zróżnicowane i uzależnione od wielu czynników, z których najważniejszą rolę odgrywają: biologiczne, łączące się ze stanem zdrowia; psychologiczne, związane ze stanami emocjonalnymi; społeczne, odnoszące się do interakcji z innymi ludźmi oraz materialne.

Celem pracy jest zatem przedstawienie czynników wpływających na podjęcie przez kobiety, uprawiające sporty gimnastyczne, decyzji o odejściu od sportu. Poznanie ewentualnych barier dla karier sportowych może stanowić cenne źródło informacji o tej dyscyplinie oraz skłonić do refleksji nad przyczynami odchodzenia gimnastyczek od sportu.

MATERIAŁ I METODA BADAŃ

Badaniami empirycznymi objęto kobiety uprawiające gimnastykę sportową, gimnastykę artystyczną i akrobatykę sportową. Łącznie w badaniach uczestniczyły 482 zawodniczki, w tym 272 gimnastyczki aktualnie uprawiające sport („Aktualne”) oraz 210 kobiet, które zakończyły już swoją karierę zawodniczą („Byłe”). Badaniami empirycznymi objęto wyłącznie gimnastyczki reprezentujące określony poziom sportowy, tzn. brano pod uwagę dziewczęta i kobiety legitymujące się co najmniej drugą klasą sportową. Reprezentowały one 53 kluby sportowe z całej Polski.

Podstawową techniką gromadzenia materiału była technika wywiadu pogłębionego oraz ankiety, uzupełnione obserwacją. Materiał poddano opracowaniu statystycznemu wykorzystując współczynnik V-Cramera potwierdzający stochastyczne, statystycznie istotne zależności. W odpowiedziach na postawione pytania, poszczególne udziały procentowe nie sumują się do 100%, ponieważ można było dokonać kilku wyborów.

WYNIKI

Fascynacja sportem i zadowolenie z uprawiania tak widowiskowej dyscypliny jaką jest gimnastyka, nie może przyćmić faktu, że w trakcie kariery zawodniczej pojawiają się momenty zniechęcenia, rozczarowania, a co za tym idzie intencje zaniechania wyczynowej działalności.

Definitywne zerwanie ze sportem zapowiadają niejednokrotnie chwilowe absencje w aktywności zawodniczej, bowiem 38% respondentek zadeklarowało okresowe odejście od sportu. Jakkolwiek przyczyny czasowych przerw okazały się zróżnicowane, to zdecydowanie dominującą rolę odgrywały problemy natury zdrowotnej. Do pojawiających się urazów oraz nawracających kontuzji, utrudniających kontynuowanie kariery, przyznało się blisko 1/3 gimnastyczek deklarujących chwilowe przerwy

w uprawianiu sportu (32% aktualne, 27% były). Kolejne, znacznie rzadziej wymieniane przez respondentki przyczyny, dotyczyły konfliktowych sytuacji na treningach i zawodach (8% aktualne, 5% były), uczucia znużenia aktywnością sportową (2% aktualne, 4% były), problemu łączenia roli zawodniczej z pozostałymi rolami społecznymi: ucznia, dziecka, żony, matki (4% aktualne, 7% były).

Przytoczone powyżej źródła czasowej absencji skłaniają do refleksji nad motywami definitywnej rezygnacji ze sportu a szczególnie do zastanowienia, czy kłopoty zdrowotne, stanowiące zasadniczy powód przerwy w treningach, również w tym przypadku przesądzą o momencie zakończenia kariery. Analiza wyników badań wskazuje, iż w obu kategoriach badanych zdrowie okazało się wartością wysoce cenioną, jednakże w miarę wydłużania się kariery zawodniczej zmieniały się opinie respondentek na temat wpływu problemów zdrowotnych na decyzję o jej zakończeniu. Im dłuższy był kontakt gimnastyczek ze sportem, tym częściej przyznawały, iż wyłącznie poważne kontuzje zagrażające zdrowiu skłaniają do zaniechania wyczynowej działalności w sporcie wyczynowym.

Tabela 1. Postulowane przyczyny zakończenia kariery sportowej [%]

Rodzaje przyczyn	Kategorie zawodniczek		V-Cramera
	Aktualne	Były	
Problemy natury zdrowotnej	80,51	71,90	0,101*
Brak satysfakcji z uprawiania sportu	48,16	57,62	0,094*
Kolizja sportu z nauką	37,87	17,14	0,227**
Małżeństwo, macierzyństwo	26,10	22,86	0,037
Kryzys formy sportowej	14,71	30,95	0,195**
Chęć tzw. „efektownego odejścia u szczytu kariery”	12,50	32,86	0,246**
Kolizja roli zawodniczej i rodzinno – domowej	12,50	17,14	0,065
Reakcja na tendencyjne sędziowanie	6,99	6,67	0,006
Problemy finansowe	8,82	3,33	0,111*

* różnica istotna statystycznie przy $p < 0,05$ ** różnica istotna statystycznie przy $p < 0,001$

Podjęcie decyzji o ostatecznej rezygnacji ze sportu uzależnione jest od różnych faz trwania kariery zawodniczej, a motyw takiego wyboru mogą być zróżnicowane. W opinii respondentek, wśród postulowanych przyczyn odejścia od sportu dominują kłopoty ze zdrowiem (tabela 1). Optymalnym momentem, dla którego warto zakończyć karierę wyczynową jest ponadto sytuacja, w której sport nie przynosi już satysfakcji a prowadzi do zmęczenia, czy wręcz fizycznego wyczerpania. W następnej kolejności wymienianych powodów pojawiły się: kolizja sportu z nauką, założenie rodziny, kryzys formy i brak perspektyw jej ponownego osiągnięcia, chęć tzw. „efektownego odejścia” u szczytu kariery sportowej, tendencyjne sędziowanie a także kłopoty finansowe.

Rozpatrując natomiast rzeczywiste powody zakończenia kariery sportowej, warto zauważyć, iż również w tym przypadku pierwszoplanową rolę odgrywają aspekty zdrowotne (tabela 2). Priorytetowe znaczenie przypisywane temu czynnikowi potwierdza po raz kolejny, charakterystyczny w tym środowisku niepokój o stan zdrowia. Należy jednak podkreślić, że zaledwie 38% respondentek, przewidujących zakończenie kariery w przypadku mogących się pojawić w przyszłości dolegliwości chorobowych, zgłosiło rozstanie ze sportem z takich właśnie powodów.

Tabela 2. Powody zakończenia kariery sportowej przez były zawodniczki [%]

Rodzaje powodów	Były
Zagrożenie zdrowia	27,14
Brak satysfakcji z uprawiania sportu	24,76
Zaawansowany wiek	23,33
Spadek formy sportowej	16,19
Sytuacje konfliktowe w sporcie	16,19
Kolizja sportu z nauką	12,86
Założenie rodziny	7,14
Podjęcie pracy zawodowej	5,71
Zmiany organizacyjne w sporcie	4,76
Odejście u szczytu kariery	3,33
Obowiązki rodzinno - domowe	2,86
Inne powody	2,38

Tymczasem wśród sugerowanych przez aktualnie trenujące gimnastyczki przyczyn zakończenia kariery, dominują czynniki wynikające z pełnienia roli sportowca, aspekty zdrowotne oraz niewystarczająca satysfakcja z uprawiania sportu (tabela 3). Niemniej jednak, ¼ aktualnych sportmerek nie znajduje obecnie dla siebie konkretnej okoliczności, którą mogłaby uznać za optymalny moment zaprzestania wyczynowego uprawiania sportu.

Tabela 3. Sugerowana przyczyna zakończenia kariery sportowej w przyszłości, przez zawodniczki aktualnie trenujące [%]

Rodzaje przyczyn	Aktualne
Brak wysokiej formy sportowej	39,34
Problemy natury zdrowotnej	32,72
Brak przyjemności z uprawiania sportu	25,74
Kolizja sportu z nauką	14,71
Problemy rodzinne	8,82
Brak możliwości finansowych	8,09
Inne powody	4,41
Trudno powiedzieć	25,37

Choć rezygnacja ze sportu odbywała się w zróżnicowanych okolicznościach, to jednak wieloletnia działalność zawodnicza, nasycona niejednokrotnie różnej miary sukcesami i porażkami, pozostawiła pozytywny ślad w psychice młodych kobiet. Jak się okazuje doświadczenia wyniesione z życia sportowego wzbudziły u zawodniczek aprobatę dla uprawianej przez nie w przeszłości działalności, bowiem 85% respondentek nie zaprzestało kontaktów ze sportem, a ściślej z kulturą fizyczną w różnych jej przejawach (tabela 4).

Tabela 4. Rodzaje kontaktów byłych zawodniczek ze sportem [%]

Rodzaje kontaktów	Byłe
Bezpośredni, związany z gimnastyką (trener, sędzia)	40,95
Bezpośredni z dyscyplinami pokrewnymi gimnastyce (m. in. aerobik, fitness, taniec, cyrk)	17,14
Zawody pomocnicze w sporcie (nauczyciel WF, masażysta, fizjoterapeuta, dziennikarz sportowy)	14,29
Indywidualna działalność rekreacyjna	25,71
Kontakt pośredni	12,86

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza wyników badań pozwala na sformułowanie następujących spostrzeżeń:

1. W środowisku gimnastycznym, zarówno wśród postulowanych, jak i rzeczywistych powodów odejścia kobiet od sportu, dominują czynniki związane z zagrożeniem zdrowia.
2. Obawy natury zdrowotnej, wraz z aspektami przyjemnościowymi i wynikającymi z pełnienia roli sportowca, przeważały również wśród sugerowanych przez aktualne zawodniczki powodów zaprzestania wyczynowej działalności.
3. Co czwarta aktualnie, uprawiająca gimnastykę zawodniczka, nie znajduje obecnie dla siebie konkretnej przyczyny, która skłoniłaby ją do podjęcia decyzji o odejściu ze sportu.
4. Pomimo problemów zdrowotnych i związanych z tym stresujących bądź dramatycznych doświadczeń, zakończenie kariery gimnastycznej nie oznaczało dla kobiet definitywnego rozstania ze sportem i nadal w sposób bezpośredni lub pośredni są one związane z kulturą fizyczną.

WNIOSEK

Zdrowie, dla byłych gimnastyczek i aktualnie trenujących zawodniczek, stanowi zasadniczy powód odejścia od czynnej kariery sportowej, co świadczy o jego wysokiej pozycji wśród hierarchii wartości badanej grupy kobiet i dziewcząt.

PIŚMIENNICTWO

1. Krawczyk Z. Kariera sportowa [w:] Sport w kształtowaniu kultury i osobowości. Studia i Monografie. AWF Warszawa (1983), 103-173.
2. Pamicka U. Przyczyny rezygnacji ze sportu kobiet-mieszkanek Białej Podlaskiej [w:] Żukowska Z. (red), Sport w życiu kobiety. PSSP Warszawa (1995), 101-104.

3. Perzyńska-Biskup A. Wzory karier życiowych kobiet wyczynowo uprawiających gimnastykę. Praca doktorska, AWF Kraków, 2002.
4. Sekuła-Kwaśniewicz H. Sport zawodniczy a style życia. studium socjologiczne kobiet czynnych w sporcie, AWF Kraków (1991).
5. Stańczuk K. Przyczyny rezygnacji uzdolnionej sportowo młodzieży ze sportu kwalifikowanego [w:] Krawczyk Z., Kaniuk R., Kosiewicz J. (red), Społeczne wartości kultury fizycznej, AWF Warszawa (1984), 277-281.
6. Szot Z. Kariera sportowa gimnastyków, WSWF Gdańsk (1978).

STRESZCZENIE

Celem pracy jest przedstawienie czynników wpływających na podjęcie przez kobiety uprawiające sporty gimnastyczne, decyzji o odejściu od sportu. Decyzja o zaniechaniu uprawiania działalności wyczynowej jest przełomowym wydarzeniem w karierze każdego sportowca. Przyczyny takiego wyboru bywają zróżnicowane i uzależnione od wielu czynników, z których najważniejszą rolę odgrywają: biologiczne, psychologiczne, społeczne oraz materialne. Badaniami objęto grupę 482 zawodniczek trzech dyscyplin gimnastycznych: gimnastyki sportowej, gimnastyki artystycznej i akrobatyki sportowej (272 aktualnie trenujące i 210 –byłych). Zawodniczki reprezentowały 53 kluby sportowe z całej Polski. Podstawową techniką gromadzenia materiału była technika wywiadu pogłębionego oraz ankiety, uzupełnione obserwacją.

Materiał poddano opracowaniu statystycznemu pod względem ilościowym i jakościowym, wykorzystując do analizy zależności stochastycznych współczynnik V-Cramera. Wyniki badań dowodzą, iż znaczącą przyczyną zakończenia kariery sportowej są kontuzje, urazy sportowe oraz obawy związane ze stanem zdrowia gimnastyczek.

SUMMARY

The goal of this paper was to show the factors that have an influence on leaving sports by gymnasts - girls and women. Reasons of leaving active career are different. The most important are: biological, psychological, social and material.

Research material was the group of 482 competitors at three gymnastic disciplines: artistic gymnastic, rhythmic gymnastic and acrobatic gymnastic. Competitors represented 53 clubs located at all Poland. An empirical material of researches included 272 gymnasts actually going in for sport (actual) and 210 women, who finished down competitors career (former). To prepare empirical material author used sociological interview, questionnaire technique and observations. After this the material was statistical draw up in quantitative and qualitative respect. In statistical analyze of stochastic dependence V-Cramer's coefficient was used.

Results proved that the most important causes of leaving sports are: contusions, sports injuries and a care of the health of women and girls.